TEXTUALISM & EXPERIMENTISM
sau DESPRE OPȚIUNEA LA ONTOS

Luminiţa CHIOREAN

Abstract

The paper entitled "Textualism and Experimentalism..." is a theoretical approach to textualism as a signifying practice of the writing. We intend to concliate the two terms by their common target: the textual meaning, metaforically called "iceberg text" by Carmen Vlad. In Nichita Stanescu's essays, the textualization of reality is based on the positioning of the poetic act into the "metalinguistic" space, therefore installing the tragical vision of a speaking voice crossing the significant which is uttered in the pre-verbal pulsion given by feelings turned into words. The word is imposed as a narrative entity, fabulating over the reality, attracted and eventually modified in accordance with the matrix of feelings.

Pentru a fi în spiritul „literei" stănesciene şi pentru a nu ne abate de la sugestia poetului, optăm pentru analiza textualistă, orientare primită dinspre poet, odată ce:

> ***„Lingvistica textuală serveşte fenomenul estetic, în care vorbirea este şi sensul literaturii"***(s.n.)
>
> [Stănescu, 1990]

... E avertismentul poetului asupra **literalităţii** care exclude orice act de ambiguizare!

> *„Tendinţa literaturii este de a opta şi acorda tensiune emoţională legilor, de a reprezenta legile prin sentimente."* [Stănescu, 1990: 54]

În alegerea metodei de interpretare a discursului eseistic, se cuvine să facem o incursiune teoretică - susţinută prin *duct* estetic stănescian - în **lingvistica textuală**, de unde **textualismul** şi **experimentismul** se impun ca modalităţi de receptare a realului. Dacă primul concept este fundamental ăn teoria comunicării, cel de-al doilea, experimentismul, în neomodernism, este atitudine estetică!

Dinspre paradigma coşeriană a limbajului[1], prin pătrunderea în documentul scris / vorbit, la nivelul individual[2], discursul (indiferent de tipul lingvistic) oferă informaţii despre ***sens şi mecanism***, metodă. Astfel construcţia de text / discurs, document pentru competenţa expresivă tehnică, vizează matricea de comunicare a sensului care reflectă **toposuri**[3] necesare în comprehensiunea discursului.

În cazul nostru, eseul stănescian propune câmpuri semantice („respirări"): termeni şi concepte estetice, imagini, argumente şi contraargumente, pricini şi teze, principii, sensuri care angajează discursul într-un proces cognitiv dinamic, pe mai multe planuri, simultan.

---

[1] Limbajul universal: elocuţional (vorbirea în general), istoric (vorbirea unui idiom) individual(texte)

[2] Nivelul individual este structurat pe triada: designaţie, semnificaţie şi discurs.

[3] Simţim nevoia acută a narativului în apropierea trăirilor lirice: toposul surprinde contextul în care fiinţează factorii ce influenţează comportamentul liric.

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

„A fi scriitor înseamnă să-ţi însuşeşti mai multe puncte de vedere deodată, mai multe soiuri de existenţă simultan" [Stănescu, 1990: 52]

Prin statutul complex de enunţare, modalizare şi argumentare, discursul eseistic este absorbit de text, participând în revelarea sensurilor poetice. Textul / discursul[4] literar (poetic sau eseistic) este, în primul rând, categorie lingvistică. Comunicarea literară îşi extinde aria de semnificaţii dincolo de propoziţie şi frază, spre un nivel transfrastic în care funcţionale sunt inferenţele. Conceptele fundamentale cu care operează **transfrasticul** sunt textul şi discursul. În analiza textologică, **„textul"** este folosit pentru nivelul „constructelor"[5], definindu-se ca „***secvenţă*** [s.a.] structurată de expresii lingvistice", iar **„discursul"** corespunde nivelului realizărilor concrete, al actualizărilor, fiind *„un* ***eveniment*** *[s.a] structurat, manifestat printr-un comportament lingvistic"*[cf Edmonson, apud Ionescu-Ruxăndoiu, 1995: 27].

Optând pentru statutul ontologic al textului definit printr-un *„obiect eminamente* ***verbal****, parte a unui proces de comunicare, în şi prin care se dezvoltă el însuşi ca semn sau* ***complex semnic*** *şi ca* ***purtător al sensului"***[6] [Vlad, 2000: 15, 22]", Carmen Vlad numeşte complinirea conceptelor
text şi discurs la nivelul **sensului textual**[7]**,** semnificativ sugerat prin **metafora *text-aisberg***[8]**.**

Categoria de **text-aisberg** se referă deopotrivă la sfera textului (explicitul), cât şi la contextul său (implicitul) sau „implicaturile", obiect de cercetare al teoriei conversaţionale. Prin conceptul de **„implicatură"** [cf Reboul, Moescheler, 2001: 52-55] – sens cu substrat pragmatic, comunicativ – acceptăm **comunicativitatea** ca principiu ordonator al textului conversaţional[9], derivat prin inferenţă[10] şi deschis receptării. Discursul eseistic stănescian este construit pe asemenea scheme inferenţiale valide la nivelul universului liric.

Altfel spus, discursul eseistic devine „urma", *pattern*-ul pentru textul-aisberg [cf Carmen Vlad][11]: „martor" obiectiv al **biografiei interioare** a creatorului. Definiţia textului-aisberg corespunde fidel discursului eseistic care (oare să fie întâmplător?!) îşi însumează „respirările"[12] - schemele inferenţiale sus-amintite - sub numele de *Fiziologia poeziei*! „Fiziologie" ca termen anatomic trimite spre „funcţii & funcţionare": mecanisme poetice ale discursului. De aici, pledoaria noastră pentru discursul metapoetic valid(at) prin eseul stănescian!

---

[4] Vom folosi frecvent sintagma **text / discurs**, fiind de acord cu W.Edmonson: conceptele propoziţie - enunţ - text-discurs disting obiectul a patru domenii de studiu: **gramatica - teoria actelor verbale - lingvistica textuală - analiza discursului.**

[5] Amintim echivalenţa „constructe" = „existente" = „transobiecte"

[6] Sensul: „reorientarea conţinutului deja exprimat spre o exprimare determinată; a arăta că semnificantului acestui macrosemn îi corespunde în text o expresie specifică" [Vlad, 2000: 10].

[7] Prin extrapolare, ne putem referi la sensul textual eseistic şi, respectiv, sensul poetic!

[8] Prin sintagma „text-aisberg", autoarea propune prin „complex semnic dotat cu sens" o definire generoasă ce acoperă „*sfera textului împreună cu contextul său"*[Vlad, 2000: 9]

[9] Trebuie neapărat să amintim plăcerea poetului de a dicta textele poetice unui locutor. Şi asta pledează pentru firea-i sociabilă, altruism.

[10] *„Inferenţa este un proces logic care, pornind de la un anumit număr de informaţii cunoscute (premisele), derivă altele noi (concluzia / concluziile)"*[Reboul, Moeschler, 2001: 54]

[11] Prin „textul-aisberg" se înţelege *„partea explicită a textului împreună cu partea lui implicită".* [Vlad, 2000: 9].

[12] Termeni corespondenţi în literatura română: „pseudokynegeticos" la Odobescu , „fiziologie" la Negruzzi, „fragmentarium" la Eminescu, „moft" la Caragiale, „tabletă" la Arghezi, „rem" la Cărtărescu!

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

Din tripartiția coșeriană a limbajului, dimensiunii particulare a textului îi corespunde **discursul** ca serie de acte de vorbire - act al producerii sensului textual şi textul semiotic, cel ce înghite discursul, „depozit" al **sensului „fiinţial"** [cf Paul Ricœur] sau al „sensului textual" [cf Vlad, 1994].

Din varietatea tipologică a discursului, poezia este („monada") cea mai respirândă de sens fiinţial. Completăm afirmaţia cu observaţia lui Nichita Stănescu prin care discursul poetic umple cu sens umanitatea:

„Poezia este câmpul gravitaţional al cunoaşterii" [Stănescu, 1990: 61]

Sensul fiinţial e un plus faţă de funcţia poetică remarcată de M. Rifaterre.

„Orice text, graţie alterităţii (intersubiectivitatea limbajului), îşi încorporează valori la scară interindividuală, socio-istorică şi culturală"

[apud Vlad, 2000: 20].

Alteritatea ca dimensiune a limbajului [alături de omogeneitate, varietate, creativitate, poeticitate, ca dimensiuni ale limbajului] poate fi susţinută prin atitudinea lirică a autenticităţii:

„Poetul autentic nu inventează; el exprimă poezia din oameni, îşi modifică destinul după destinul poeziei din oameni, ca să fie crezut şi eficient"

[Stănescu, 1990: 62]

Este clar interesul faţă de **competenţă**[13] ca proces performativ al naşterii şi, respectiv, al receptării unui text / discurs. Ne referim aşadar la competenţe de comunicare şi totodată la cele de receptare, viitoarele competenţe critice.

Nichita Stănescu se angajează într-un real dialog cu cititorul, exprimându-şi convingerea că limbajul poetic poate funcţiona prin conversaţie cu celălalt: cititorul implicit. Prin urmare, va adopta un comportament strategic declanşării modelului conversaţional[14], iar codul retorico-lingvistic folosit va fi specific cuvântului ... vorbit.

Operaţia de textualizare prezentă în opera stănesciană este motivată de trecerea obiectelor reale în semnul lor grafic – fie literă, silabă, cuvânt ori discurs. Realul se conturează în „existente" (sau „văzute") antrenate la rândul lor în imaginare poetice ce propun dimensiunea arhitectonică a textului şi dau autenticitate scriiturii.

În poezia română, acţiunea textualizantă ca practică semnificantă în scriitură a fost lansată de Ion Barbu. Prin *Epica Magna*[1978], Nichita Stănescu impune interpretarea textului poetic ca semn (semioza textuală).

Conform semiozei textuale peirceine, în interpretarea **textului ca semn**, acceptăm următoarea serie caracterologică tripartită:

- natura semnică a unităţilor verbale de rang inferior (morfeme, cuvinte, propoziţii, fraze); un „metalingvism total", sublinia Nichita Stănescu: „o poezie telepatică"[1990: 55];
- funcţia comunicativă: este ştiut că orice evoluţie a gândirii e dialogică, presupune doi actanţi; de aici se impune modelul conversaţional;
- relaţia cu universul semnificat; acompaniată de pian, vocea lirică va rosti un ultim poem:

„Acum, / voi îngropa în mine / cuvântul, eu îl voi îngropa,

[13] Etimonul pentru „competenţă": lat. *com*- „împreună, laolaltă" şi *peto*, -*ere* „a pune"

[14] Modelul conversaţional integrativ [Ruxăndoiu, 1995: 49-64] va fi va fi de referinţă în structura eseului.

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

coroana înţelesului în înălţime, / de-acol' voi trage-o-n mine
şi-o voi îngropa![...]
Eu sunt ce nu mai este nimeni,
eu sunt al vostru de altcineva [...]
Eu sunt mormântul vostru!"[Stănescu, *Poem* ... dintr-o înregistrare audio]

Devorând universul, se lasă devorat de discurs, îşi este sieşi hrană, cuvântul fiind totuna cu stările eului liric... asemenea unui Nastratin Hogea dintr-un Isarlâk!

Semioza textuală este aplicabilă şi textului eseistic ca discurs argumentativ prin efectul persuasiv pe care îl are asupra cititorului, propunând o gnoză sau teză, mai bine-zis asupra realelor, situaţie dinamică prin argument şi contraargumnet, discurs care se finalizează deseori printr-o concluzie (eseistică) ce angajează un epilog, ca o deschidere spre un alt eseu.

Ţinem cont de asemenea de reprezentarea modelului textual printr-un dublu raport semiotic [cf Coşeriu], şi anume: într-un prim plan semiotic, semnele lingvistice semnifică şi desemnează „ceva" simplu, facil comprehensiunii receptoare; într-un al doilea plan, *„ceea ce în realitate se interpretează, adică desemnarea şi semnificaţia, propun un nou semn cu un nou conţinut"* [Vlad, 2000: 20]

Dacă luăm, după sugestia poetului, de exemplu, „omul" şi îl aşezăm în vecinătatea unei roţi şi a unei aripi lăsate nu se ştie de cine peste el! Contemplat din afara lui, în discursul eseistic stănescian, omul poate primi drept simboluri „aripa şi roata". Fireşte ne putem duce cu gândul la roata vieţii, dar şi roata de foc şi apă, care devine roata schingiuirii, ca la Borges [*Scriptura zeilor*[15]].

În viziunea stănesciană, apare reprezentarea geniului renascentist al lui Leonardo da Vinci: apropiat de Briareu, omul este circumscris într-o roată şi are patru mâini, dintre care două-s aripi ... „urma" îngerească. De aici „urma" ca har divin de creator:

„Omul e singura fiinţă care produce artă"! [Stănescu, 1990: 69]

Dar se întâmplă un fenomen straniu: prin multiplicarea acestei fiinţe la ... *indigo*, se reinstaurează mitul. Bizarul este astfel dat de contradicţia locului comun definit de existentele aceleiaşi clase de obiecte, în cazul nostru ale *antropos*-ului. Paradoxul nu mai apelează la deixis ca marcă a solitudinii eului creator, ci numeşte arheitatea:

„Fiecare om spune despre sine însuşi Eu. Acesta e un miracol care refuză definiţia" [Stănescu, 1990:70]

Revenind, omul este conectat la real prin adăugarea de către poet a trăsăturii de percepţie conştientă de real:

„Omul e agent de legătură între materie şi materie"
[Stănescu, 1990: 69]

Discursul gnomic stănescian îl aflăm şi în discursul filosofic:

„Tot ce-i prezent în noi e o manifestare fenomenală a noastră. Ceea ce nu o împiedică să fie un fenomen din afara noastră.[ex. curcubeu, soare, ploaie!]
[Peirce, 1990]

Sensul fiinţial propune un inedit ontos, prin relaţia biunivocă cu materia, simultaneitatea dintre antropos şi cosmos. Altfel spus:

[15] Pe roata schingiuirii este chinuit Tzinacán, preotul lui Moctezuma, de către spaniolul Pedro de Alvarado înainte de a înţelege „scriitura tigrului" şi a descoperi cele paisprezece cuvinte magice ce l-ar fi putut face atotputernic, dar pe care nu le va articula niciodată, fiindcă, între timp, îşi uitase identitatea.

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

„Când materia vrea să se distrugă îşi inventează omul său.[....] Când omul vrea să se distrugă îşi inventează materia sa" [Stănescu, 1990: 71]

În primul caz, poetic, este sugerată „conştiinţa de sine", în al doilea, „sinea singură". Iar manifestarea concretă a stărilor este cuvântul, „umbra de aur în conştiinţă a materiei". Triada *logos – antropos – cosmos* este funcţională şi la nivelul discursului eseistic.

Mai mult: se instituie textualismul şi experimentismul, cale şi atitudine recuperatorie, prin care se caută şi se experimentează noi posibilităţi expresive ale limbajului. Acum artistul are în atenţie structura formală, în sensul că orice schimbare a semnificatului se răsfrânge în semnificant.

„Experimentalismul este polivalent şi constructiv, inventând atâtea „estetici" câte posibilităţi noi de a defini discursul artistic." [Mincu, 1993: 13]

Se subliniază astfel că experimentismul are mai ales statut estetic, faţă de textualism, concept lingvistic. Rezistenţa limbajului ca mijloc de comunicare, funcţiile artei, esenţa actului literar, existenţa unui cod poetic, sensul poetic, ontologia „obiectului" estetic, şi nu în ultimul rând emoţia şi plăcerea estetică, conştiinţa poetică sunt doar câteva din aspectele unei estetici a poeziei. Demersul estetic experimentist propune valori de sine-stătătoare, integrabile într-o axiologie transparentă receptării critice.

În secolul XX, în rescrierea eminescianismului[16] amintim poeţii Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Stănescu, care îl vor transforma în funcţie de cerinţele disjuncte ale manifestării discursului poetic modern şi neomodern. Ne permitem să completăm lista făcută de Marin Mincu[*Textualism* & *Autenticitate*, 1993] cu Mircea Cărtărescu, pentru discursul poetic postmodern! Fiecare dintre aceştia a propus o nume poetică, de pildă: Arghezi – exterioritate impură; Blaga - viziunea expresionistă; Barbu – explorare textualistă şi textulizantă a discursului; Bacovia – „sfârşitul continuu"[Ion Caraion]; Stănescu – poetica postmodernă a necuvântului; Cărtărescu – poetica nostalgiei[17].

„Eminescianismul impune o viziune categorială şi un stil cu rădăcini specifice înfipte adânc în tot ce ţine de creativitatea culturii pre-eminesciene şi post-eminesciene"
[Mincu, 1993: 27-28]

Discursul poetic al secolului XX se raportează la starea eului liric, la precizarea instanţei enunţătoare, la relaţia de intercondiţionare între subiectul şi obiectul poeziei.

Astfel, prin poetica argheziană, în dramatica încercare a constituirii eului poetic ca entitate autonomă, obiectul discursului este dincolo de text, în materie impură.

La Lucian Blaga, metoda expresionistă este o ruptură faţă de poetica tradiţională: oscilaţia între eul stihial şi interiorizarea eului, între impersonalizare şi reducţia anonimă a instanţei enunţătoare ar duce la dispersia în supraindividual – o amplificare eului la refuz, la o plastică a strigătului. Dar printr-o corectare a retoricii expresioniste, Blaga susţine (afirmă) instanţa enunţătoare chiar în procesul constituirii tragice a conştiinţei unui eu

[16] În secolul XX, după cum demonstrează criticul Marin Mincu, are loc „un fenomen de infuzie şi transfuzie a eminescianismului în corpusul actual, trecut şi viitor al literaturii române".[.....] Interesantă este sinoptica propusă de critic pentru tipologia eminesciană înregistrată în literatura română, şi anume: Antim Ivireanul (eminescianism oracular), Dimitrie Cantemir (filosofic), Ion Heliade Rădulescu (sociogonic şi imnic), Vasile Cârlova (pre-romantic), Ion Creangă (paremiologic), Titu Maiorescu (ideologic), Al. Macedonski (anti-eminescian), Al. Vlahuţă (epigonic), Tudor Arghezi (pamfletar), Lucian Blaga (mitic şi folcloric), Ion Barbu (germanic), George Bacovia (bacovian), Mihail Sadoveanu (vizionar), George Călinescu (elin), Nicolae Labiş (adolescent), Nichita Stănescu (elegiac), poet viitor (viitor)- încât pot fi „receptaţi" ca ipostaze ale geniului eminescian.

[17] Carisma postmodernă: obiectul controlează universul!

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

poetic, ipostaze desfăşurate în contexte alienante simultan petrecute cu o realitate metafizică.

La George Bacovia apare pentru prima oară eul poetic constituit! Bacovianismul e un *modus vivendi*: fiindu-ţi propria transcendenţă, instanţa enunţătoare îşi asumă integral discursul. De aici, starea agonală[18], condiţie conservată a eului poetic bacovian situat simultan în existenţă şi scriitură, asumate coparticipativ[19], eu liric la care se reduce obiectul poeziei: poetizarea la infinit a *„existenţei ca experienţă scripturală"*[Mincu, 1993: 32]!

O brutală mutaţie anticipatoare are loc o dată cu Ion Barbu: eul poetic este substituit cu o instanţă textuală suverană - de exemplu, Nastratin Hogea! Nici o interpretare nu este acceptată dincolo de reflecţiile textului, de autoconştientizarea descoperită prin semnalele ascunse în propria prozodie a discursului poetic. Discursul rupe la modul nastratinesc din sine, se autodevorează, hrană fiindu-i propria realitate textuală.

> *„Obiectul poeziei va fi acum metapoezia, iar procedeele discursului etalează practicile infinite ale unei intertextualizări inevitabile"* [Mincu, 1993: 30-31]

Selectăm ca operaţii funcţionale ce îngăduie translaţia textuală: autospeculativitatea, autoreflexivitatea şi autoreferenţialiatatea[20]. Este un proces manifest prin figurarea unei corporalităţi ambigue, decodificabile de către o instanţă lectorială implicată egal în actul scriiturii.

> *„Metoda stănesciană continuă vastul proces de interogare a geniului poetic prin operaţii de însumare şi desfăşurare a tuturor nivelurilor discursului, integrate tentativei de textualizare verbală a realului."* [Mincu, 1993: 27]

Ne referim la metoda textualizantă a realului, atitudine estetică agreată de poet, care, în teoria lingvistică, corespunde existenţei a şapte standarde aflate în discursul „bine-format" [cf Em Vasiliu], şi anume: coeziunea, informativitatea [deci succesivitate], coerenţă, intertextualitate [ce ţin de referenţialitate], intenţionalitate, acceptabilitate, situaţionalitate [echivalente ale comunicativităţii]. Vom combina acest model cu cel al semanticii logice [cf Em Vasiliu], care ni se pare a fi propriu stilului artistic al lui Nichita Stănescu. Este vorba de respectarea componentelor extensională, raportată la perspectivă, respectiv, intensională, necesară în prospecţiune[21].

În eseul stănescian, textualizarea realului constă în situarea actului poetic în interstiţiile spaţiului „metalingvistic", instaurând viziunea tragică a traversării semnificantului de către o instanţă vorbitoare, ce se afirmă, nu în discursul încheiat, ci în pulsiunea preverbală dată de sentimente care devin cuvinte.

Cuvântul se impune ca instanţă narativă, fabulează asupra realului atras şi apoi modificat conform grilei sentimentale:

> *„Poezia nu se face cu cuvinte, poezia se zice cu sentimente."* [Stănescu, 1990:32]

Sentimentul devine *topoi* [apud Aristotel] sau loc geometric:

---

[18] Starea agonală se referă la „de-gradarea" şi „de-compunera" ineluctabilă a eului şi a corpus-ului poetic!

[19] ... deci: ca existenţă a scriiturii şi ca scriitură a existenţei.

[20] Prefixoidul „auto-" pledează pentru nota autotelică – un eu interiorizat!

[21] Simbolic, poetul vehiculează simbolul lui Argus - zeitate cu mai mulţi ochi, replică la zeul indic cu mai multe braţe: Briareu. Criticul Corin Braga oferă cititorului poeziilor stănesciene interesante interpretări, paradigme, cele mai multe, mitice, construite pe modelul semanticii referenţiale.

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

„Sfânt în om e sentimentul[...][Stănescu, 1990: 67]: tipul de codificare prin care cuvântul se schimbă perpetuu. Dar şi sentimentele au o istorie."

[Stănescu, 1990: 50]

În litera stănesciană, istoria, secvenţa, evenimentul corespund „mutaţiilor": viziuni de tip estetic sau rupturi ontologice, ce fac obiectul receptării critice[22] a universului liric.

Poetic, putem exprima „starea" descrisă prin foamea gnoseologică creatoare de ontos sau „existente", cum le numeşte Nichita Stănescu, după modelul ontic hegelian!

Se ajunge astfel la textul literar ca „semn al lumii"[Vlad, 2000: 20] - un existând dinamizat de atomica existentelor[23] ca urmare a tensiunii semantice[24], sintagmă folosită în eseurile incluse sub genericul „Cuvinte şi necuvinte", concept cumulativ al sensului la care se adaugă celelalte ansambluri ale textului:

Dacă *11 Elegii, Epica Magna, Opere imperfecte, Noduri şi semne* sunt mostre ale reformulării lirismului, în sensul definirii poeticului ca gen autonom printr-o „opţiune la real" de natură semiotică, reinvestit ca stare dinamică prin metafore şi metonimii verbale, discursul eseistic stănescian este mărturie a hiperconştientizării procesului semiozei ca proces de cunoaştere.

Prin urmare, semnalăm **ambivalenţa semnică[25] a textului eseistic** sau **ambivalenţa constitutivă**:

„[...] din punct de vedere semiotic, textul se caracterizează printr-o ambivalenţă constitutivă. A ţine seama de această ambivalenţă semiotică a textului înseamnă a admite nu numai o focalizare asupra proceselor de natură sintactică, semantică şi pragmatică pe care le implică performarea unui text / discurs, în egală măsură consider necesare şi abordările destinate să urmărească funcţionarea textului (ca entitate globală) atât în reţeaua relaţiilor obligatorii ale procesului comunicativ (în care se validează ca obiect semnic de schimb), cât şi în aceea a unui proces de cunoaştere în care şi prin care textul se instituie ca semn"

[Vlad, 2000:22].

În cazul nostru, este subliniată aşadar competenţa comunicativă a procesului textual ca acţiune în care sunt implicate gândirea eului enciclopedic - de tip eseistic- , semnul – text / discurs eseistic - şi lumea - obiectul esteticii: o estetică a poeziei.

Semioza textuală (semiosis) se referă la procesul de producere şi funcţionare semnică, un proces triadic, întocmai cum sublinia Ch. S. Peirce:

„Un semn sau reprezentamen este un prim care întreţine cu un secund, numit obiectul său, o relaţie triadică atât de autentică, încât ea poate determina un terţă, numit interpretantul său, să întreţină cu obiectul său aceeaşi relaţie pe care o întreţine semnul însuşi cu acelaşi obiect"

[Peirce, 1990: 2.274]

---

[22] Ion Pop, Ioana Em Petrescu, Corin Braga ş.a.

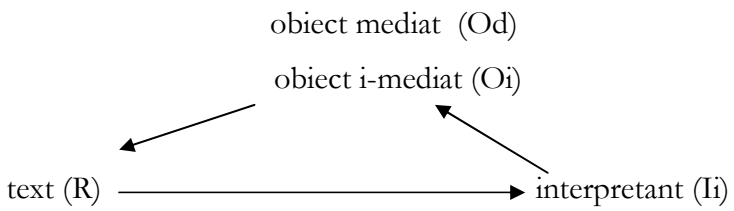
[23] „Existentele", la care apelează poetul, sunt echivalentul „transobiectelor" din estetica lui Hartmann sau al „constructelor" din semiotică.

[24] Tensiunea semantică mai este numită gest sau intenţie semantică! Conceptul este cunoscut în lingvistica textuală sub numele de „dinamica semantică"[cf Mukarovscky].

[25] Prin ambivalenţă semnică îi recunoaştem textului dublul statut, şi anume: „*atât valoarea de complex semnic verbal, cât şi pe cea de semn verbal complex*"[Vlad, 2000: 22]

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

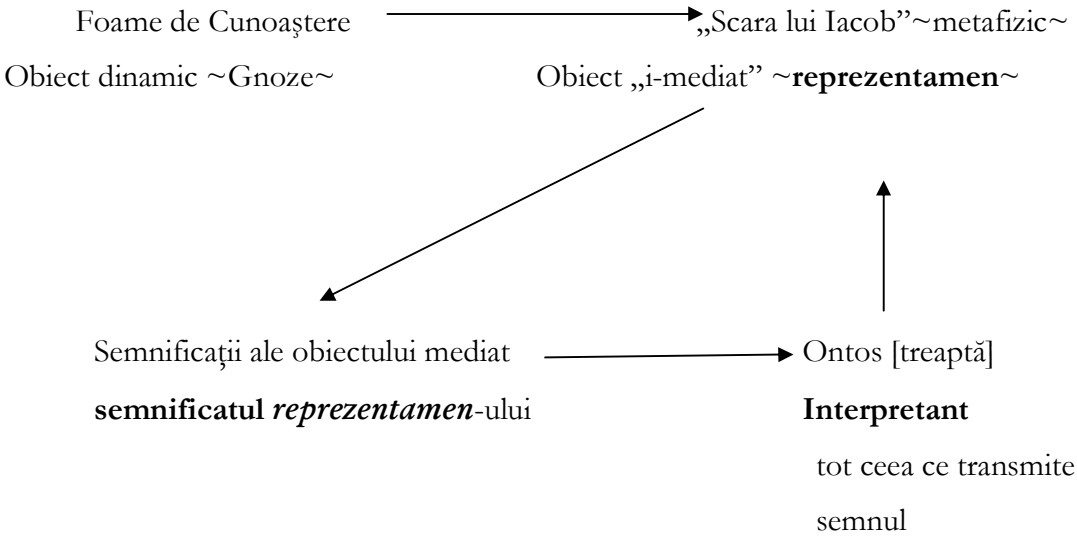
Semioza textuală devine posibilă prin specificarea celor trei subiecţi [schema Deledalle, apud Marcus,1985: 33-34]:

În accepţiunea lui Umberto Eco, interpretarea semantică sau semioza constă în rezultatul procesului prin care destinatarul, în prezentarea manifestării lineare a textului, adaugă sens prin semnele care circumscriu semnificaţii sau conţinuturi în „mod asimptotic"[Vlad, 2000: 41-42]

Acţiunea simultană (şi nu independentă), respectiv resortul ce declanşează semioza de tip textual, le redăm prin schemele de mai jos propuse pentru cele două tipuri de discurs: poezie şi eseu poetic!

Poezia ca semn

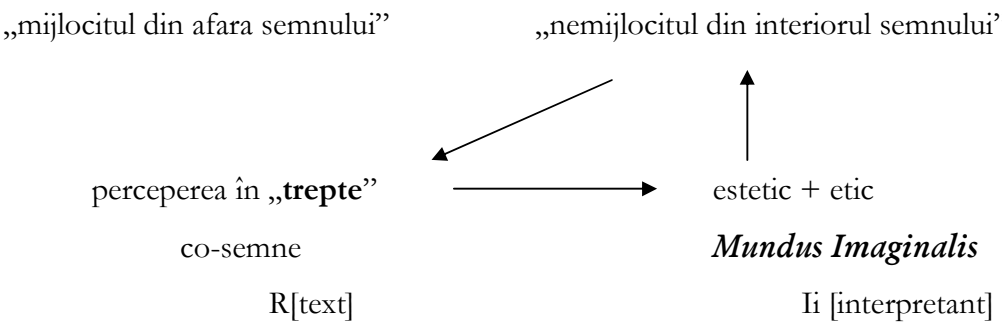

Eseul poetic stănescian ca semn[26]

„**existând**" ~ obiect dinamic ⟶ „**existente**" ~ obiect „i- mediat[izat]"

[26] În receptarea discursului eseistic stănescian am apelat frecvent la analiza textologică

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

Trăirea eului artistic poate fi redată prin însumarea dintre emoţie, afect(e) şi sugestie. Nu este alta decât ecuaţia tensiunii semantice, sintagma stănesciană al „strigătului homeric"!

Fiind pentru natura semnică a cuvântului, acceptăm mai mult decât echivalenţa dintre cuvânt şi semn. Prin funcţia semnică, cuvântul experimentează libera trecere între lumi pledând pentru un sistem deschis...de semne.

Optăm pentru metoda de receptare şi interpretare textuală sau semioza de tip textual, luând drept cadru teoretic pentru o analiză semantico-textuală adecvată cel prezentat de Carmen Vlad în capitolele *Tipuri de relaţii în dinamica sensului textual* şi *Logica labirintică a sensului textual*, din volumul *„Textul aisberg. Elemente de teorie şi analiză"* [2000: 87-172]

***

Mihai Eminescu şi Nichita Stănescu au impus prin operele lor modelul total: poetic – existenţial şi existenţial – poetic, în stare pură, eul liric ce angajează o conştiinţă poetică absolută. Prin *„arhetipul poetului în absolut"* [Mincu, 1993: 35], Nichita Stănescu realizează faptul originar al poeziei pe reversul neomodern al fenomenului: sensul „antimetafizicii" arhetipale a poeziei sale rezultă din contopirea, fuziunea sursei poetice originare – **eul biografic** -, sursă reală, istorie, cu sursa ei general-ontologică, paradigma stilistică a mitului **transumanării** ...

... *„La plume est l'interprète de l'âme : ce que l'une pense, l'autre l'exprime.*
[Miguel de Cervantès , *Don Quichotte*]

Prin accederea către angelitate[*vera imaginalis*], lumile se unifică ...

BIBLIOGRAFIA OPEREI & BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1990
Eugeniu Coşeriu, *Omul şi limbajul său*, în "Cronica", 5/1994, Iaşi
Eugeniu Coşeriu, *Prelegeri şi conferinţe*, Iaşi, 1994, supliment al Anuarului de Lingvistică şi Istorie Literară
Eugeniu Coşeriu, *Introducere în lingvistică*, Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 1995
Eugeniu Coşeriu, *Lecţii de lingvistică*, Chişinău, 2000
Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Structuri şi strategii*, Ed. All, Bucureşti, 1995

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)

Dominique Maingueneau, *Initiation aux méthodes d'analyse du discours*, Ed. Hachette, Paris, 1976
D. Maingueneau, Nouvelles tendances en analyse du discours, Ed. Hachette, Paris, 1987
D. Maingueneau, L'analyse du discours, introduction aux lectures de l'archive, Ed. Hachette, Paris, 1991
Marin Mincu, *Textualism & Autenticitate*, Ed Pontica, Constanţa, 1993
Jaques Moeschler, Anne Reboul, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, trad. de Elena Dragoş, Ligia Florea, Ştefan Oltean, Liana Pop, Dorina Roman, Carmen Vlad, Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 1999
Charles Sanders Peirce, *Semnificaţie şi acţiune,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1990
Andrei Pleşu, *Despre îngeri,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 2003
Paul Ricoeur, *Metafora vie*, Ed. Univers, Bucureşti, 1984
Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esenţială a textului,* Ed. Dacia, Cluj - Napoca, 1994
Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2000
*** *Semnificaţie şi comunicare în lumea contemporană*. Prezentare, antologare şi îngrijire de Solomon Marcus, Ed. Politică, Bucureşti, 1985

BDD-A2994 © 2006 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:57 UTC)